

TÜRKİYE'DE OYNANAN GELENEKSEL ÇOCUK OYUNLARI

Çocuklar hayatı, oyunlardan öğrenir...

BU BİR COMENIUS PROJESİ KİTAPÇIĞIDIR

Hazırlayanlar

Mehmet ERÇELİK

Nihan DOĞANOĞLU

Leyla KOÇ

Naim Hazım KÖKLÜSOY

İbrahim ÇETİN

Hüseyin SAYIN

Abdullah ÇAĞLAR

İngilizceye Çeviri

Hande ARSLAN

Feyza AKER

AKİF PAŞA İLKOKULU

KONYA

EKİM 2011

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	4
BEZİRGANBAŞI	5
DOKUN VE KURTAR	6
YAKAN TOP	7
KISKANÇ TAVUKLAR	7
KATIRKAZIĞI	8
YÜZÜK KAÇIRMA	9
YÜZÜK KİMDE?	9
YEDİ KİREMİT	10
HİMBİL	11
ÇEMBER ÇEVİRME	19
EL SIK, SELAM VER KOŞ	12
KURT BABA	13
KIZ KAÇIRMA	14
HARMANBIŞ	15
ÇELİK ÇOMAK	16
TOPAÇ	17
ÇİVİLİ FUTBOL (TİK TAK)	18
SIÇRATAN TOP	19
EBE DAVUL ZURNA 1-2-3 !	19
BİRDİRBİR	20
AYAKKABI SAKLAMA	21
TORNET (BİLYE TEKER)	22
ÜÇTAŞ-CAKÇUK	23
CIRTKAK-DOKUZ TAŞ	23
BEŞ TAŞ	24
EBE BENİ KURDA VERME	25
UZUN EŞEK	26
SONSÖZ	27
KAYNAKÇA	28

ÖN SÖZ

Biz öğretmenler olarak biliriz ki çocuklar için oyun çok önemlidir. Onlar oyunlarda hisseder, düşünür, sevinir ve üzülür...

Çocuklar hayatı oyunlardan öğrenir. Liderlik, kurallara uyma, paylaşmayı bilme, zamanı verimli kullanma, zihinsel beceriler, kendi kültürünü tanıma gibi beceriler bunlardan bazıları...

Oyun oynarken kendi kültürlerini tanımalarının yanı sıra gelecek hayatlarından, kişiliklerinden ipucu verirler bize.

Günümüzdeki çocuklar; köylerinde, mahallelerinde, sokaklarında daha az oynuyorlar artık. Apartman hayatının sıkışıklığının yanında, gelişen teknolojiler çocuklara, aynı zamanda, geleneksel oyunlarını da unutturdu. Bunun sonucu olarak zamanlarının büyük kısmını bilgisayar ve televizyon başında geçiriyorlar. Artık onların arkadaşları ruhsuz ve soğuk ekranlar.

Onları bu soğuk zararlı ekran bağımlılığından nasıl kurtarabiliriz? Gelecek nesillere miras olarak bırakacağımız çocuk oyunlarını nasıl onlara tekrar hatırlatabiliriz?

İşte bu düşüncelerle unutulmaya yüz tutmuş geleneksel çocuk oyunlarımızı tekrar gün yüzüne çıkarmak, onlara hatırlatmak ve başka kültürlere tanıtmak istedik. "Geleneksel Çocuk Oyunları " (Tradational Children Games) isimli Comenius Projemizin bir çalışması olarak hazırladığımız bu kitapçığın okullarda kaynak kitap olarak değerlendirilmesini arzu ediyor ve amaçlıyoruz.

BEZİRGANBAŞI

Yer: Genişçe bir mekan

Oyuncuların Cinsiyeti: Kızlar ve erkekler

Oyuncuların Sayısı: 10 kişi veya daha fazla

Önce sayışma yapılır, iki çocuk seçilir, bunlar "Bezirgân" olurlar. Bezirgânlar, arkadaşlarına duyurmadan kendilerine birer ad takarlar. (Aslan-kaplan,elma-armut vb. birbirine yakın başka adlar da takılabilir)

Alana bir çizgi çizilir.Bezirgânlar, çizginin iki yanında olmak üzere, karşılıklı geçerler, el ele tutuşurlar; ellerini yukarı kaldırarak "kapı" yaparlar. Öteki çocuklar tek sıra biçiminde dizilirler; bunlar "kervan" olurlar.

Kervancılar, "aç kapıyı bezirgan başı" şarkısını söyleyerek "kapı"dan geçmeye başlarlar. Şarkının son dizesi, "arkamdaki yadigâr olsun, yadigâr olsun" söylendikten sonra, hangi çocuk "kapı" içinde kalmışsa o çocuk bezirgânlar tarafından (kollar arasında tutularak) tutsak alınır

Bezirgânlar, "tutsak"ın kulağına seçtikleri iki kelimeyi sorar. Hangi kelime söylendiyse o çocuğun arkasına geçer; belinden tutar, bekler.Şarkı devam eder ve bir çocuk kalıncaya kadar aynı kurallarla sürer.

Oyunun sonunda iki guruh ortaya çizgi çeker ve birbirlerini kendi çizgilerinin tarafına doğru çekip oyunu kazanmaya çalışırlar.

Kazanan kümedeki çocuklar ellerini tempo ile çırparak "çürük elma, çürük elma" diye bağışırlar.

Kervancılar : -- Aç kapıyı bezirgân başı, bezirgân başı

Bezirgânlar : -- Kapı hakkı ne verirsin, ne verirsin

Kervancılar : -- Arkamdaki yadigâr olsun, yadigâr olsun

DOKUN KURTAR

Oynanacak Yer: Sınırlandırılmış bir mekan

Oyuncuların Cinsiyeti: Kızlar ve erkekler

Oyuncu Sayısı: 5 kişi

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme:-

Oyunun Tarifi

Sınırlandırılmış bir alan içerisinde oyunculardan 3-4 ebe seçilir. Diğerleri dağınık düzende bekler. Ebeler kovalama sırasında kime dokunurlar ise vurulanlar oldukları yerde kalmak zorundadırlar. Bu sırada diğer öğrenciler bağlı öğrencileri dokunarak kurtarabilirler. Ebeler bütün öğrencileri vurup, etkisiz hale getirirlerse başarılı sayılırlar. Ebe tarafından vurulan öğrenciler diğer öğrenciler tarafından kurtarılmadıkça yerlerinden kımıldayamazlar. Kımıldayanlar oyun dışı bırakılır.

YAKAN TOP

Oynanacak Yer: Genişçe bir mekan

Oyuncuların Cinsiyeti: Kızlar ve erkekler

Oyuncu Sayısı: 7 veya 8 kişi

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme:Top

Oyunun Tarifi

Öğrenciler iki gruba ayrılır. Kura ile bir grup ebe seçilir. Ebe seçile grubun ikiye bölünerek 15'er metre mesafede karşılıklı dururlar. Diğer grup ortaya geçerek topun olduğu taraf karşısında dizilirler. Ebe olanlar topu karşıdaki öğrencileri vurmaya çalışırlar. Ortadaki öğrencilerin en sonuncusu vurulunca ebeler ortaya geçer. Ortadakiler ebe olur. Ortadakilerce tutulan her top bir can sayılır. Ayrıca en son kalan öğrenci vurulmazsa, oyun en baştan yenilenir.

KISKANÇ TAVUKLAR

Oynanacak Yer:Genişçe bir mekan

Oyuncuların Cinsiyeti: Kızlar ve erkekler

Oyuncu Sayısı: 10-12 kişi

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme:Tavuk kostümü giymiş çocuklar

Oyunun Tarifi

Çocuklar eşit sayıda iki gruba ayrılır. Her grup 5-6 geçmemelidir. Bunlar birbirlerinin belinde sıkıca tutar. Grupların en öndeki oyuncularına anaç tavuk, denir. Oyuna başlama:

Öndeki anaç tavuklar karşı gurubun arkasındaki civcivleri kapmaya (elini değdirmeye) uğraşırken, kendi grubunun kendi arasındaki civcivleri de yakalatmamaya çalışır. Kaçma kovalama arasındaki civcivlerden birisi koparsa o oyuncular başarısız sayılır.

KATIRKAZIĞI

Oyunun mekânı: Geniş bir alan

Oyuncak: 20-30cm.uzunluğunda ucu sivriltilmiş bir adet tahta parçası, birkaç yemeni ve topuz

Oyuncağın hazırlanışı: Birkaç yemeni yuvarlanarak dikilir ve topuz meydana getirilir.

Oyuncuların cinsiyetleri: Bu oyun, kız ve erkeklerin beraber oynadıkları bir oyundur.

Oyunun Tarifi

5-6 veya 7-8 kişiyle oynanan Katırkazığı oyununa başlamadan önce sayışma yoluyla ebe seçimi yapılır. Ardından yere bir kazık çakılır ve birkaç yemeni uç uca,ip şeklinde bağlanarak kazığa geçirilir.Seçilen ebenin elinde bir de topuzu olur.Ebe bir taraftan topuzunu elinde tutar,bir taraftan da yemenilerin ucundan tutup kazığın etrafında dönmeye başlar.Diğer oyuncular da kazığın dibine üstlerinden çıkardıkları giysileri (kazak, şapka,ayakkabı,vb.) bırakırlar.Ebeyle beraber dönerek ona vurulmadan kazığın dibinden herkes kendine ait olan giysiyi almaya çalışır. Bu sırada ebeyle yakalanan yani onun topuzunun isabet ettiği oyuncu, yeni ebe olur.Oyunun sonunda herhangi bir ceza ya da ödül yoktur.

YÜZÜK KAÇIRMA

Oyunun Mekanı: Genişçe Bir Yer
Oyuncak veya Malzeme: Yüzük ve İp
Oyuncuların Cinsiyeti: kız ve erkek
Oyuncu Sayısı: 5 kişi veya daha fazla

Oyunun Tarifi

Uzunca bir sicime yüzük geçirilir, iki ucu düğümlenir. Oyuncular bu sicimi tutar bir halka yapar. Ebe ortada bekler. Yüzük herhangi bir oyuncunun avucunda saklanır. Oyuna başlama:

Çocuklar bir şarkı ile aşağıdaki dizleri söylerken halka etrafında yürümeye başlarlar:

Yüzük yüzük neredesin?
Acaba hangi eldesin?
Eğer bulamaz isen
Ebesin, ebesin.

Bu arada oyuncuklar ebeye sezdirmeden yüzüğü avuçları içinde birbirine iterek aktarırlar. Şarkı bitince ebe:

-**Kollar yukarı!** der. Oyuncular sicimle beraber kollarını yukarı kaldırır. Ebe şüphelendiği bir arkadaşının avucunu açtırır, yüzüğü bulamazsa başka bir ebe seçilerek oyun sürdürülür.

YÜZÜK KİMDE

Oynanacak Yer:Halka oluşturabilecek bir yer
Oyuncuların Cinsiyeti: Kızlar ve erkekler
Oyuncu Sayısı: 7 veya 8 kişi
Kullanılacak Oyuncak/Malzeme:Yüzük, Mendil

Oyunun Tarifi

Oyuncular bir halka şeklinde dizilirler. Oyun yöneticisi elindeki yüzüğü saklayacağını belirterek oyunculardan avuçlarını açmalarını ister. Elindeki yüzüğü oyuncuların avucuna bırakmış gibi yapar ve aslında sadece birine bırakır. Oyun yöneticisi yüzüğü kendi cebine de koyabilir. Yüzüğü ilk sakladığı kişinin avucuna mendilden yapılmış bir kayış ile vurarak , “Yüzük Kimde? “diye sorar. Eline vurulan oyuncu, diğer oyunculardan birinin adını söyler. Yüzüğü bulursa oyun yöneticiliği kendisine geçer., bilemezse oyun yöneticisi ismi söylenen oyuncuya gider ve eline vurarak yüzüğün kimde olduğunu sorar. Oyun yüzüğün bulunması ile sona erer.

YEDİ KİREMİT

Oyunun mekanı:Geniş bir alan

Oyuncak: Yedi adet yassı taş. Bir adet el yapımı ya da plastik top.

Oyuncak malzemesi: Top elle yapılınc pamuk ve bez parçaları kullanılır.

Oyuncağın hazırlanışı:Top elle yapılınc bezin içine pamuk koyulur.Ardından yuvarlanarak dikilir.

Oyuncuları cinsiyeti:Erkek

Oyunun Tarifi

8 kişiyle oynanan Yedi Kule oyununa başlamadan önce grup liderleri kendi oyuncularını belirlemek için yazı tura atarlar ve kazanan kişi, ilk oyuncuyu seçme hakkını elde eder.Ardından yedi adet yassı taş dikilir.Eleman seçmede birinci grup, taşların karşısına arka arkaya dizilerek geçer ve taşlara belli bir mesafe uzakta durur. Diğer grupta taşların arkasında bekler. Atıcı olan grubun elemanları başta lider olmak üzere toplarıyla birer el atış yapmaya başlar.Yapılan atışlar sonucunda eğer taşlar yıkılırsa , atıcı grup kaçmaya başlar.Ebe olan diğer grup ise topla onların arkasından koşarak onları vurmaya çalışır.Ebe olan grup birisinin arkasından koşarken,kaçan grubun diğer elemanları yıkılan taşları üst üste koyup, eski haline getirmeye çalışırlar.Eğer taşları dizebilirlerse galip olurlar ve atıcılık yeniden onlara geçer. Eğer vurulurlarsa, diğer grup onların yerini alır ve onlar yeni ebe olur.

HİMBİL

Oyunun mekanı: Geniş bir alan

Oyuncak: "Hımbıl tahtası" olarak adlandırılan boş tahta parçaları

Oyuncuların cinsiyetleri: Bu oyun, kız ve erkeklerin beraber oynadıkları bir oyundur.

Oyunun Tarifi

Oyuncu sayısı kadar hımbıl tahtası kesilir ve ebenin sahip olduğu hımbıl tahtası dışındaki tüm tahtalara oyuncuların isimleri yazılır. Ardından sayışma yoluyla hakem seçilir. Bu sayışmalara örnek olarak şunlar verilebilir:

**İğne battı
Canımı yaktı
Tombul kuş
Arabaya koş
Arabanın tekeri
İstanbul'un şekeri
Hop hop altın top**

**Bundan başka oyun yok
Dolapta pekmez
Yala yala bitmez
Ayşecik cık cık
Fatmacık cık cık
Sen bu oyundan çık**

Ardından tüm tahtalar hakem tarafından saklanır ve bu işlem bittikten sonra hakem "Kim hımbıl olacak?" der. Bunun üzerine diğer oyuncular tahtaları aramaya başlar. Oyunda önemli olan nokta, üzerinde isim yazılı olan tahtaları bulabilmektir. Boş yani isimsiz tahtayı bulan oyuncu "Hımbıl" olur ve oyuncular arasında cezalandırılır. Bu cezalar genellikle hayvan taklidi yapmasını isteme ve koşturmadan ibarettir.

ÇEMBER OYUNU

Oyunun mekânı: Köy, sokak

Oyuncak: Çember ve bir adet demir sopa.

Oyuncağın hazırlanışı: 50-60 cm. boyundaki lama demir bükülerek çember haline getirilir ve kaynak yapılır. Çemberi oluşturmak için izlenecek ikinci bir yol ise, iki ucun birleştirilerek birbirine yapışacak kadar ısıtılması ve çekiçle dövülmesidir.

Oyuncuların cinsiyeti: Bu oyunu, kız ve erkekler beraber oynarlar.

Oyunun Tarifi

Çember oyunu, hem tek kişilik, hem de grupla oynanan bir oyundur. Sopa yardımıyla çemberi düşürmeden çevirme mantığına dayanan oyun, grup halinde oynandığında dayarışma mesafesi 250-500 mt. olarak belirlenir. Bitiş noktasına en erken varan oyuncu birinci olur. Oyun tek kişilik oynandığında önemli olan nokta, çemberin en uzun sürede düşürülmeden çevrilmesidir.

EL SIK SELAM VER KOŞ

Oynanacak Yer: Üzerine Çerçeve çizilebilecek düz bir yer

Oyuncuların Cinsiyeti: Kızlar ve erkekler

Oyuncu Sayısı: 5 veya daha fazla oyuncu

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme:-

Oyunun Tanımı

Öğrenciler oyun alanına çizilen büyük bir halkanın etrafına dizilirler içlerinden bir ebe seçilir. Ebe olan halkanın dışında dolaşırken istediği bir arkadaşının sırtına dokunur ve aynı yönde koşmaya başlar sırtına dokunulan öğrenci aksi yönde koşarak ebeyle yüz yüze geldikleri noktada el sıkışıp selamlaşırlar. Ebe sırtına dokunduğu arkadaşının yerini kapmak, sırtına dokunulan öğrencide ebe olmamak için kendi yerini almaya çalışır, şayet ebe kaparsa ebelikten kurtulur, diğer öğrenci ebe olur. Tersini olursa ebe ebeliğe devam eder.

Not: Koşu sırasında arkadaşı ile el sıkışmayan, "Günaydın" demeyen oyuncular olursa, oyun durdurulur ve başka çocuklar seçilir.

KURT BABA OYUNU

Oynanacak Yer: Geniş bir alan

Oyuncuların Cinsiyeti: Kızlar ve erkekler

Oyuncu Sayısı: 8 kişi veya Fazlası

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme: -

Oyunun Tarifi

Öncelikle bir kurt baba ve anne seçilir. Kalan oyuncular da annenin çocukları olur.

Seçim bittikten sonra kurt baba, anne ve çocukların yanından uzaklaşır. Daha sonra anne, kurt babaya duyurmadan çocuklarına birer renk adı verir. Sonra uzaklaşan kurt baba, anne ve çocukların yanına geri döner. Hayali olarak annenin kapısını çalar ve aralarında aşağıdaki konuşmalar geçer:

Kurt Baba - Tık tık

Anne - Kim o?

Kurt Baba - Kurt baba.

Anne - Ne istiyorsun?

Kurt Baba - Yumurta.

Anne - Hangi renk?

Kurt babanın söylediği renk hangi oyuncunun rengi ise o oyuncu kaçmaya başlar. Kaçan oyuncu yakalanmadan kendi yerine gelirse kurt babadan kurtulur. Eğer kurt babaya yakalanırsa kurt baba görevini o üstlenir. Oyun böylece sürer gider.

Ebeye verilen ceza , kurdu sırtına alıp biraz dolaştırmak veya diğer oyuncularca saklanan kendi pabucunu bulmaya çalışmaktadır.

KIZ KAÇIRMA OYUNU

Oyunun mekanı: Geniş bir arazi

Oyuncak: Üzerinde at kafası kuklası olan bir tahta sopa. (At), Cadı maskesi. kurdeleyle

Oyuncuların cinsiyeti: Bu oyunu, kız ve erkeklerin beraber oynadıkları bir oyundur.

Oyunun Tarifi:

10 kişiden oluşan iki gurup tarafından oynanan Kız Kaçırma oyununa başlamadan önce ata binecek ve cadı maskesini giyecek olan oyuncuları belirlemek için sayışmaca yöntemiyle seçim yapılır. Burada söylenen bazı tekerlemeler şöyledir.

**Portakalı soydum
Başucuma koydum
Ben bir yalan uydurdum
Duma duma dum
Kırmızı mum
Dolapta pekmez
Yala yala bitmez
Ayşecik cik cik cik
Fatmacık cık cık cık
Sen bu oyundan çık**

**Çıktım erik dalına
Baktım tren yoluna
Üç gemi geliyor
Biri ağa, biri paşa
Ortancası Kemal Paşa
Kemal Paşa hasta
Çorbası tasta
Mendili ipek
İnatçı köpek**

Ata binecek ve cadı olacak oyuncular belirlendikten sonra, bu iki oyuncu kendi gruplarını oluşturmak için sayışmaca yöntemiyle oyuncu seçerler. Belirli bir mesafede duran oyuncular, birbirlerine adım atarak yaklaşır. Kimin ayağı diğerinin üzerine gelirse cadı olan oyuncu erkeklerden, ata binecek olan oyuncuysa kızlardan birer oyuncu seçer. Bu sayışmacalara örnek olarak şu verilebilir:

**Aldım verdim
Ben seni yendim
Bir geldim
İki geldim
Üçte durdum**

Gruplaşma sona erdikten sonra ata binecek oyuncu, arkasında dizilen kızların babası olur. Cadının arkasındaki erkekler de ata binen oyuncunun kızlarını kaçıran cadının oğulları olurlar. Öncelikle guruplar karşı karşıya gelirler ve birbirlerini kovalamaya başlarlar. Ardından cadı ve arkasındaki erkekler kızları kaçırmaya çalışırlar. Babaları da kızlarını korumak için atıyla cadının üstüne yürür. Cadı, bütün kızları ve babalarını kaçırp, bir yerde alıkoyar ve babanın ellerini bağlar. Cadı ve oğulları bir köşede uyuyakalırlar. Bu sırada oğullarından biri kızlardan birine yardım eder. Kurtulan kız öncelikle diğer kardeşlerini, ardından da hepsi plan yaparak babalarını kurtarırlar. Babanın kızlarını arkasına alarak oradan kaçmasıyla oyun sona erer.

HARMANBIŞ

Oyunun mekanı: Sokak

Oyuncak: Toprak

Oyuncuların cinsiyeti:Erkek

Oyunun Oynanışı:

Bir grup oyunu olan HARMANBIŞ'te öncelikle gruplara ayrılır ve her grubun kendine ait kuru topraktan yarım kubbe şeklinde meydana getirdiği bir yığıntısı olur. Bu kubbenin üzerine yavaş yavaş su dökülür ve katı bir çamur haline getirilir. Ardından, bu ıslatılan yerler üzerine hafifçe kuru toprak koyularak kurutulur. Bu işi yapmak epey bir süre aldığından, bu süre içerisinde oyunun tekerlemesi olan:

"Harmanbiş

Harmanbiş

Keloğlan'ın başı şiş" sözleri söylenir.

Harmanbiş kurduktan sonra toprak yığın yanlarına pencereler, üstüne de delik (baca) açılır. Bu noktadan sonra oyun iki şekilde oynanabilir.

İlk şekli: Harmanbişin delik yerlerinden çalı çırpı doldurulur ve ateş yakılır. Hatta patates, patlıcan bile kızılabilir.

İkinci şekli: Açılan pencere yerleri taş, tuğla ya da kiremit parçalarıyla kapatılır. Yukarıya açılan delikten (bacadan) su dökülür. Eğer delikler iyi bir şekilde kapatılmışsa, buralardan hiçbir şekilde su çıkmaz. Kimin harmanbişinden su sızarsa, oyunu kaybetmiş olur.

ÇELİK ÇOMAK

Oynanacak Yer:Genişçe bir mekan

Oyuncuların Cinsiyeti: Genellikle erkekler

Oyuncu Sayısı: Üçer kişilik 2 gurup

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme:Çelik isimli 10-15cm uzunluğunda bir tahta ve 50-60 cm uzunluğunda bir çomak, iki adet eşit yükseklikte taş

Daha çok açık alanlarda oynanan bir oyundur. Oyuna bazen büyüklerin de katıldığı olur. Dar bir çukur açılır veya iki adet eşit yükseklikte taş yere konulur.

Oyun oynayacak olanlar iki gruba ayrılırlar. Her iki taraftan birer kişi seçilir ve bu seçilen kişiler çeliklerini uzağa fırlatırlar. Hangi oyuncu çeliği daha fazla uzağa atabilmişse o taraf oyuna başlar (A takımı diyelim) Oyun başlarken yere küçük bir çukur açılır veya iki taş çeliğin boyu kadar aralıklı olarak yan yana konur. B takımı oyuncuları karşı tarafa geçer. Böylece oyun başlamış olur.

Oyuncu elindeki sopayla çukurun veya taşların üzerine yerleştirdiği çeliği karşı B taraf oyuncularına doğru hızla atar ve sopayı yere bırakır. Eğer B taraf oyuncuları atılan çeliği havada yakalarsa hem sayı kazanırlar hem de çeliği kaptıran A takımı oyuncusu oyundan çıkmış olur. B takımı çeliği yakalayamadıysa, çeliği düştüğü yerden tekrar yerdeki sopaya doğru atarlar. Sopayı vurabilirlerse karşı A takımının oyuncusu yine oyundan çıkar. Vuramazlarsa A takımı çelikle sopanın arasındaki mesafeye bakarak B takımının bu mesafeyi kendi belirledikleri bir adımda almasını ister. Örneğin '3 adımda al, 5 adımda al' gibi. B takımında adımını büyük atabilen ve kendine güvenen bir oyuncu bulunmazsa, ya da bu adım sayısında çomaktan çeliğe ulaşamazsa A takımı adım sayısı kadar sayı alır. Eğer bu adımda yetişebilirlerse sayıyı B takımı alır. Oyunun başında kararlaştırılan sayıya ilk ulaşan takım oyunu kazanır. Bir sonraki oyuna kazanan taraf başlar. hangi tarafın oyuncularının tamamı ölürse bu defa diğer taraf oyuna başlar. Bir takım kararlaştırılan sayıya hiç puan kaybetmeden ulaşırsa oyundan çıkmış bir arkadaşlarını tekrar oyuna sokarlar

TOPAÇ ÇEVİRME

Oyunun mekanı: Düz bir zemin

Oyuncak:Topaç

Oyuncağın malzemesi: Çam ağacı dalı

Oyuncuların cinsiyeti: kız

Oyuncağın hazırlanışı: Topaç ,torna makinesinde

10-15 cm çam dalı kullanılarak yapılan bir oyuncaktır.

Torna makinesinde hızlı bir şekilde döndürülen çam dalının öncelikle ön kısmına ,ardından da arka kısmına ucu düz demir çubuk temas ettirilerek şekil vermeye çalışılır.(F:95)Böylelikle iki tarafta da

Yuvarlak bir biçimde şekillendirilmiş olur.(F:96)Ardından topacın uç kısmına “kopuza”(Topacın ucundaki demire verilen isimdir.) yerleştirmek için delik açılır. Ardından tekrar torna makinesine yerleştirilen topaç,el sabit tutularak boyanır. Son olarak boyası kuruyan topacın ucuna dönmesini sağlayan kopuza yerleştirilerek oyuncak yapımı tamamlanmış olur.

Oyunun Tarifi

Tek veya grup halinde oynanan Topaç oyunu için ilk olarak yere bir daire çizilir.Ardından ,pamuktan yapılmış 1,5-2 metrelik ipin bir ucu parmağa düğümlenir ve diğer ucu da topacın “kopuza”denilen kısmından yukarı doğru sarılır.Atılan topaçlar dairenin içinde dönmek zorundadır.Topacı daireden çıkan oyuncu yenilmiş sayılır ve oyun sona erer.

ÇİVİLİ FUTBOL (TİK TAK)

Oynanacak Yer: Karşılıklı oturulabilecek bir sehpa veya masa

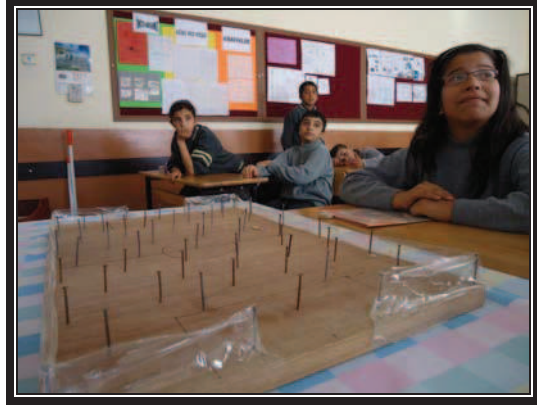
Oyuncuların Cinsiyeti: Erkekler veya kızlar

Oyuncu Sayısı: 2 kişi

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme: Çivili futbol tahtası, bozuk para, düğme veya gazoz kapağı

Oyunun Tarifi

Çivili tahta üzerine belirli aralıklarla ve sırayla dizilen çivilerin arasında sırayla madeni parayı iterek, aralardan zoraki geçirerek karşı kaleye ulaşım gol atmaktır hedef. Para geçmek bilmez çivilerin arasından, geçince de zaten biraz ilerleyip başka bir çiviye çarpıp kalıverir. Paraya hızla vurmak da çözüm değildir; ters tepebilir, o hızla geri dönüp bir anda kendi kalenin önünde bitiverir oyun. Bazen tahta dışına da kaçır doğal olarak madeni para. Böyle durumlarda ise paranın yarısının dışarıda bırakılarak baş parmağın veya işaret parmağının ucuyla havalandırıp rakip tarafa en kısa yoldan gidilmeye çalışılır. Tahta üzerine saha çizgileri, korner, penaltı atışı noktası çizmek zaten elzemdi. Ama kalenin arkasına ağ yapmaya çalışmak en büyük meşgaleydi bu oyunda. Kah bir naylon parçası, kah bir yerlerden edinilmiş delikli kumaşlar müthiş kale ağları olurlardı. Böylelikle gol olduğunda madeni para dışarı kaçmaz ve oynanan oyundan duyulan haz artardı.

SIÇRATAN TOP

Oyunun mekanı: Düz bir zemin

Oyuncak: Üzeri kurdeleyle süslenmiş bir adet plastik top

Oyuncağın malzemeleri: 1 mt. Uzunluğundaki çamaşır ipi plastik topa bağlanır. Oyuncak güzel görünsün diye kurdele de yapıştırıcı ile topun üzerine yapıştırılır.

Oyuncuların cinsiyeti: Bu oyunu, kız ve erkekler beraber oynarlar.

Oyunun Tarifi

Siçratan top oyunu 3, 4, 5 veya daha fazla kişiyle gurup olarak oynanır. Oyuna başlamadan önce tekerleme yoluyla bir kişi ebe seçilir. Bu tekerleme şöyledir.

İğne battı

Canımı yaktı

Tombul kuş

Arabaya koş

Arabanın tekeri

İstanbul'un şekeri

Ya şundadır

Ya bunda

Helvacının kızında

Ebe seçiminin ardından ebe ortaya geçer ve ipin ucundan tutarak etrafında yuvarlak oluşturacak şekilde toplanmış arkadaşlarının arasında çevirmeye başlar. Ebe topu çevirirken etrafındaki arkadaşları da topun üzerinden atlar. Ayağına top çarpan ve böylelikle topun üzerinden atlayamayan kişi yine ebe olur.

EBE DAVUL ZURNA BANA VURMA 1-2-3!

Oyunun mekanı: Genişçe bir Yer

Oyuncak:Topaç, ip, sopa

Oyuncağın malzemesi: Çamağacı dalı

Oyuncuların cinsiyeti: Bu oyun, kız ve erkeklerin beraber oynadıkları bir oyundur.

Oyuncuların sayısı: 8 ve daha fazla kişi

Oyunun Tarifi

Ebe seçilir, diğerleri ebeye belli bir uzaklıkta belirlenen çizgide beklerler. Ebe duvara dönüp gözleri kapalı 'Davul-Zurna 1, 2, 3' derken arkadaşları da bu arada ebeye yaklaşımaya başlarlar.

Ebe gözlerini açıp arkasını döndüğünde herkes olduğu gibi hareket etmeden durmalıdır. Hareket eden oyundan çıkar. Ebe tekrar arkasını döner ve arkadaşları yaklaşırlar. En çok yaklaşan, ebeye arkası dönükken değer ve ebe saymayı bırakıp arkadaşlarını, belirlenen çizgiyi geçmeden yakalamaya çalışır. Yakalanan kişi ebe olur. Eğer ebe birini yakalayamazsa yeniden ebe olur.

BİRDİR BİR OYUNU

Oynanacak Yer:Genişçe Bir alan

Oyuncuların Cinsiyeti: Erkekler

Oyuncu Sayısı: 10 kişi

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme:-

Oyunun Tarifi

Birdirbir, daha çok çocuk veya gençlerin oynadıkları bir oyundur. Oyun, en az **10 kişi** ile oynanır. Oyuna başlamadan önce çocuklar veya gençler aralarında birini "ebe" seçerler. Önce, oyunda ebenin duracağı yer belirlenir, sonra, ebenin haricindeki **9 kişi**, ebeden en az **20-25 adım** ötede duracakları yer belirlenir ve hepsi **3-4 adım** aralıklarla dizilerek bir hat teşkil ederler. Ebe eğilip belini kamburlaştırır, atlama yapacak **9 çocuk veya genç tekerlemenin** kendi numarasına ait kısmını tam ebenin üzerinden atlarken söyler, devam ederek diğerlerinin üzerinden de atlar, en sona geldiğinde kendisi de eğilir. Tekerleme şöyledir: Birinci sıradaki ebenin üzerinden "**birdirbir**" deyip atlar ve **3-4 adım** ileride o da eğilerek sırtını kamburlaştırır.

Ardından ikinci sıradaki koşarak ebenin üzerinden "**ikidir iki, atlamayan olur tilki**" deyip atladıktan sonra devam edip diğerin üzerinden de atlar ve en sona geldiğinde o da eğilir. Devamında sırayla Üçüncüsü "**üçtürüç, atlaması güç**",

"**dörttürdört, kuş gibi öt**"

"**beştir beş, aldım bir eş**"

"**altıdıraltı, yaptım kahvaltı**"

"**yedidiryediyedi, el sırtıma değidi**"

"**sekizim seksek, yere düşen eşşek**"

"**dokuzum durak, nerde oturak?**"

diyerek ebenin üzerinden arkasından da diğerlerinin üzerinden atlar. Bu durum birisinin atlayamamasına kadar devam eder. Atlayamayıp düşen ebe seçilir. Ebe, ebelikten kurtulmaya çalışır. Bunun için yüksek eğilerek ve arkadaşları üzerinden atlarken biraz daha yükselip onlardan birinin atlayamamasını bekler.

AYAKKABI SAKLAMA OYUNU

Oyunun Mekanı:Sokak

Oyuncak: Tahtadan ev

Oyuncuların cinsiyeti: Bu oyunu,kız ve erkekler beraber oynar.

Oyuncağın malzemesi: Eşit boy ve ebatta 8 adet tahta parçası.Her oyuncağa ait bir adet ayakkabı.

Oyuncağın hazırlanışı: Ev oluşturulurken 4 adet tahta,dikdörtgen şeklinde konduktan sonra ,bu düzlemin üzerine geriye kalan tahtalar konur.Böyle bir görünümün verilmesindeki amaç,üste konulan tahtalar sayesinde dikdörtgenin içinde kalan boş alana konulan ayakkabıların görünmemesinin sağlanabilecek oluşudur.

Oyunun Oynanış Şekli:

En az 5 kişiyle oynanan AYAKKABI SAKLAMA oyununa başlamadan önce ebe seçimi yapılır.Oyuncuların kendi aralarında anlaşarak seçtikleri ebe,tekerleme yolu ile de seçilebilir.Bu tekerleme şöyledir:

Portakalı soydum.

Baş ucuma koydum.

Ben bir yalan uydurdum.

Duma duma dum.

Ardından tüm oyuncular,kendilerine ait birer adet ayakkabıyı,derme çatma tahtalardan oluşturulan küçük eve koyarlar. Ardından ebe,evdeki ayakkabıları alarak çeşitli yerlere saklar. Bu sırada diğer oyuncular ebeye bakmazlar.Ebe,bütün ayakkabıları sakladıktan sonra oyuncular ayakkabılarını tek ayak üstünde bulmaya çalışırlar.Oyun böyle devam ederken,ayakkabısını ilk bulan ve eve ilk getiren oyuncu,oyunu kazanır ve bir sonraki oyun için ebe olma hakkına sahip olur.

TORNET

Oyunun mekanı: Yokuş veya geniş bir yer

Oyuncak: Bilyeli araba

Oyuncağın malzemesi: Akçam ağacından elde edilen tahtalar ve dört adet rulman

Oyuncuların cinsiyeti: Erkek

Oyuncağın hazırlanışı: Biri, araca yön verme amacıyla tek noktadan hareketli ön aks, diğeryse iki noktadan bağlı, sabit arka aks olmak üzere toplam iki adet aks yapılır. Bu aksların iki başına tekerlek yerine geçecek olan rulmanlar sıkıca geçirilir, hatta kullanım sırasında yerinden çıkmaması için dıştan ve içten çakılacak birer çivi ile sabitlenir.

Daha sonra bu iki aks, oyuncunun binmesi için ihtiyaç duyulan genişçe bir düzleme çivi ile monte edilir. Oyuncağın gideceği yönü tayin eden en önde oturan oyuncunun dengesini koruyabilmesi için elleriyle kavradığı, önaksın bir ucundan diğer ucuna bağlanan ip vardır. Bilyeli arabalar üç, dört veya daha fazla tekerlekli olabilir.

Oyunun Tarifi

Yarışma şeklinde oynanan Bilyeli Araba oyununda amaç, yokuş aşağı olan herhangi bir yerden hızlıca inmektir. Oyuncular fren yapmak için ayaklarını kullanırlar.

ÜÇTAŞ OYUNU

Oynanacak Yer: Uygun bir yer

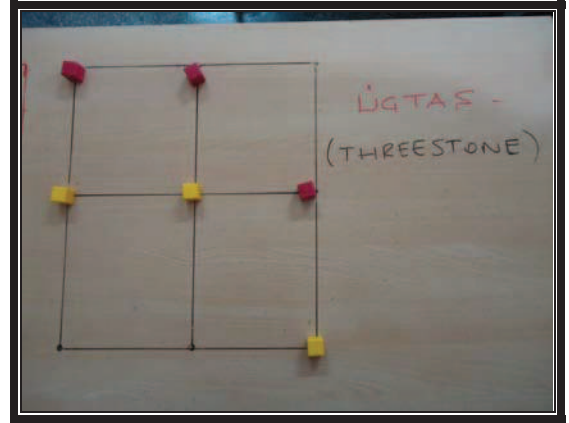
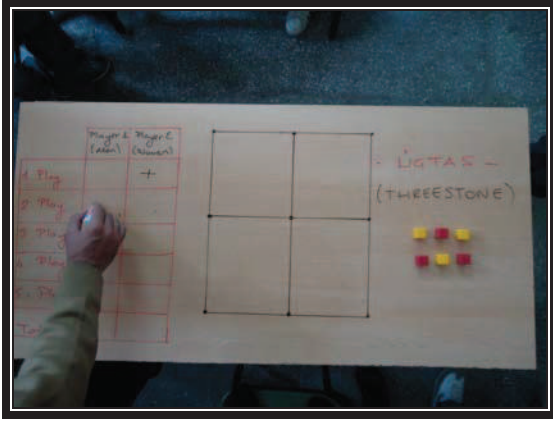
Oyuncuların Cinsiyeti: Kızlar ve erkekler

Oyuncu Sayısı: 2 kişi

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme: Her oyuncunun üçer taşı vardır

Oyunun Tarifi

En basit ve en eski tablalı oyunlardan biridir. Oyuncuların amacı, kesişme noktalarına yerleştirilen taşlarla yatay, dikey ya da çapraz yönde bir sıra oluşturmaktır. Oyuncular taşlarını sırayla ve teker teker boş kesişme noktalarına yerleştirerek oyunun başlangıç konumunu oluştururlar. Sonra her oyuncu sırayla bir taşını komşu bir boş noktaya geçirir ve üçlü bir sıra oluşturmaya çalışır. Taşlarıyla ilk sırayı oluşturan oyuncu kazanır.

CIRTCAK (9 TAŞ):

Oynanacak Yer: Üzerine Çerçeve çizilebilecek düz bir yer

Oyuncuların Cinsiyeti: Kızlar ve erkekler

Oyuncu Sayısı: 2 kişi

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme: Tebeşir veya boya kalemleri, çakıl taşı

Oyunun Tarifi

2 kişilik bir oyundur. Tebeşirle yere içi içe 3 kare, ve karelerin orta noktasından üst dış kare yüzeyine degecek 4 adet çizgi eklenir. Çizgilerin kesiştiği noktalara çakıl taşları yerleştirilir. Taşlar birbirlerini damada olduğu gibi yemeye çalışır. Oyun 2 taş kalana kadar devam eder.

BEŞ TAŞ

Oynanacak Yer: Uygun bir yer

Oyuncuların Cinsiyeti: Kızlar ve erkekler

Oyuncu Sayısı: 2 kişi

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme:5 adet yuvarlak taş

Oyunun Tarifi: Oyunun aşamaları şöyledir.

1. Birler: Taşlar serbest yere bırakılır. Ebe yerdeki taşlardan uygun olanını seçer. Seçtiği taşı havaya atar. Her attığında yerden bir taş alıp havaya attığı taşı yakalar. Yerdeki taş bitinceye kadar işlem devam eder. Eğer havaya attığı taşı kapamaz veya yerden almak istediği taştan başka taşa dokunursa oynama hakkını arkadaşı kazanır.

2. İkiler: Taşlar yere bırakılır. Taşların içinden uygun olanı ele alınır. Yerdeki taşlar ikiyeşerli olarak alınmaya çalışılır.

3. Üçler: Taşlar yere atılır taşın biri tekli olarak ele alınır. Diğer üçü tek seferde alınmaya çalışılır.

4. Dörtler: Taşlardan uygun olan bir tanesi havaya atılır. Yerde kalan dört taş bir seferde alınmaya çalışılır.

5-TOMBAH: Taşlardan bir tanesi sağ elin işaret parmağı ile başparmağın arasına sıkıştırılır. Dört taş aynı elin avuç içine yerleştirilir. Parmakların arasındaki taş havaya atılır. Avuç içerisindeki taşlar topluca yere konur. Havaya atılan taş sağ el ile yakalanır. Havaya atılan taş yakalanmaz ise sıra diğer oyuncuya geçer.

6. Dedeler: Taşlar yere atılır. Başparmak ve şahadet parmağının arası açılarak bir kale görüntüsü verilmeye çalışılır. Oyuncu yerden bir tane uygun taşı eline alır. Rakip oyuncu en son parmağın arasından geçecek taşı seçer. Bu taş diğer taşların parmaklar arasından geçirilmesine engel olacak taştır. Oyuncu eline aldığı taşı havaya atar. Havaya attığı esnada yerdeki taşı kaleden geçirmeye çalışır. Bunun için iki hakkı vardır. Birinci seferde taşı düzeltir. İkinci seferde taş parmakları arasından geçirir. Eğer bu esnada taşı başka bir taşa çarptırır veya havaya attığı taşı kapamazsa hakkını rakip oyuncuya verir. Tüm bunlardan sonra oyunun final bölümüne geçilir. Taşların tamamı avucunun içinde hafifçe yukarı doğru atılır ve avucun tersiyle taşlar tutulmaya çalışılır. Avucunun tersinde en çok taş kalan oyuncu oyunu kazanır.

EBE BENİ KURDA VERME

Oyunun Mekanı:Açık alanlar , harman yeri ,bağ ,bahçe

Oyuncak:Bir adet kurt maskesi

Oyuncağın Malzemesi:Herhangi bir bez parçası

Oyuncağın Hazırlanışı: Herhangi bir bez parçasına göz için iki tane delik açılır ve kulak yapılır.

Oyuncuların Cinsiyeti: Bu oyun kız ve erkeklerin beraber oynadıkları bir oyundur

Oyunun Tarifi

Bu oyunda bir ebe (anne,koruyucu)bir kurt ve ebenin ardına dizilmiş olan yedi – sekiz kişi bulunmaktadır.Öncelikle çocuklar kendi aralarında bir kurt seçimi yaparlar.Bunun için çocukların hepsi bir hizaya dizilerek önceden belirledikleri bir hedefe doğru koşmaya başlarlar.Bu hedefe en son varan çocuk kurt olur.Diğerlerinden birisi de ebe olarak çocukları arkasına dizer ve oyun başlar.Çocuklar” Ebe beni kurda verme” “Ebe beni kurda verme” diye hep bir ağızdan bağırırma başlarlar.

Kurt da bu sırada etrafta kaçışan bu çocukları yakalamaya çalışır ve yakaladığı bu çocukları kendi arkasına dizerek güçlenmeye başlar.Ebenin ardında çocuk bitene kadar oyun böyle devam eder.Çocukların hepsi kurdun arkasına dizilince hep birlikte “Ebe sen bizi kurda verdin , biz de sana ceza vereceğiz” diye bağırırlar.

Ebeye verilen ceza , kurdu sırtına alıp biraz dolaştırmak veya diğer oyuncularca saklanan kendi pabucunu bulmaya çalışmaktır.

UZUN EŞEK OYUNU

Oynanacak Yer: GeniŐe Bir alan

Oyuncuların Cinsiyeti: Erkekler

Oyuncu Sayısı: 9 kişi

Kullanılacak Oyuncak/Malzeme:-

Genellikle bu da bir hakem ile dörder kişilik iki takım arasında oynanır. Hakem olan kişi bir duvara ya da dayanabilecek bir yere sırtını verir bacağını açar.

Oyuncunun biri kafasını hakemin bacaklarının arasına koyar ve belini düz bir şekilde tutar. Takımın diğer oyuncularını da onun arkasına aynı biçimde dizilirler. Diğer takımın oyuncularını sırası ile bunların sırtlarına atlarlar.

Eğer tüm grup elemanları başarılı bir şekilde eŐeĐe binerse, atlayanların en önündeki kişi “tek mi çift mi” deyip parmaklarıyla 1 veya 2 gösterir ve eŐeĐin en arkadaki oyuncusu tahmin eder. Bilirse atlama hakkını el deĐiŐtirir. Eğer doğru tahmin edemez ise diğer takım yine atlayıŐ yapar. Tahmini doğru yaparlarsa ise, yani sayıyı bilirlerse, atlama yapan oyunculardan biri yere düŐerse ya da ayağı yere değerse, takımlar yer deĐiŐtirir. AtlayıŐ yapma sırası diğer takıma geçer.

SON SÖZ

Çocuk oyunlarında, oyuna başlamadan önce tekerleme söylenerek ebe seçimi yapılır. Ardından, oyuna başlanır ve kaybeden tarafa çeşitli cezalar verilir. Cezalar çok çeşitlidir. Yenilen taraf, kimi zaman önceden belirlenen yiyeceği satın alır, kimi zamansa tek ayak ü zerinde durur. Gâlip gelen tarafsa, ödül olarak ya verilen cezaya güler, ya elini öptürür, ya da karşı tarafın oyuncağını kazanır.

Prof. Dr. Bekir Onur, “Çocuk, Tarih ve Toplum” isimli kitabında değişen ve tek tiplileşen dünyadaki çocuğu “Günümüzde başarıya koşullanan ve zorlanan çocuğun oyunu da değişime uğramakta, serbest olmaktan çıkmakta, dört duvar arasına kapatılmaktadır; birlikte oynamanın yerini yalnız başına oynamak almaktadır.” (Onur 2007: 98) şeklinde açıklamış ve “acele ettirilmiş”, “yetişkinleştirilmiş” bir çocukluğun doğduğundan bahsetmiştir. Öte yandan geleneksel çocuk oyunlarının malzemesiyle (tahta, taş, bez, vb.) ticari bir meta olan oyuncak endüstrisinin meydana getirdiği oyuncaklar arasında çocuk sağlığı açısından ciddi sıkıntuların yaşandığı da bilinmektedir. Bu noktada, başta ailelere ve eğitimcilere, daha sonra da medyaya önemli bir iş düşmektedir. Çocuğun eskiden olduğu gibi dışarı çıkarak diğer akranlarıyla kaynaşması, bunu da oyunlar oynayarak yapması gerekmektedir.

Çocuk, internet yoluyla iletişim kurmanın yanı sıra komşu çocuğuyla da olanbağını korumalı, böylelikle geleneksel çocuk oyunları yaşayarak, nesilden nesile aktarılmalıdır.

Bu anlayışın gelişebilmesi ve yerleşebilmesi için yapılması gerekli olan bir başka şey de oyunun “gereksiz, boş iş” kabulünden kurtarılarak, “çocuğun doğal ihtiyacı” şeklinde düşünülmesi gerekliliğidir. Burada önemli olan nokta, okulların da çocuğa ulaşabilmesi, isteklerini karşılayabilmesidir. Çok uzun zamandan beri A merika Birleşik Devletleri’nde “bilye turnuvaları”nın yapıldığı, oyun kurallarının bir kitapçık halinde bastırıldığı düşünüldüğünde, Türk okullarının da çelik-çomak, aşık, çember, sapan, tornet gibi oyunları zevkli bir yarışmaya dönüştürebilmesi son derece kolaydır. Buna ek olarak çeşitli oyuncakların bizzat öğrenciler tarafından yapıp sergilenebileceği bir mekânın oluşturulması da son derece gerekli bir çalışmadır. Çocuk oyunları ve oyuncakları konusunda bilimsel anlamda da derlemelerin önüne geçerek kültürlerarası karşılaştırmalar yapılmalı, tek olan “oyuncak müzesi”, “oyuncak müzeleri”ne dönüştürülerek, çocukların bu mekânlarda da eğlenmeleri, bilgi edinmeleri ve yaratıcılıklarını sergilemeleri sağlanmalıdır.

Prof. Dr. Öcal OĞUZ
Gazi 2005

Yukarıdaki yazı, "Türkiye’de 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Çocuk Oyunları" kitabından alınmıştır.

KAYNAKLAR:

1. Hasan GÜNEŞ, Çocuk Oyunları, Anı Yayıncılık, Ankara, Eylül 2003.
2. Bilal ÇOBAN-Eyüp NACAR, Okul Öncesi Eğitimde Eğitsel Oyunlar, Nobel. Basımevi, Ankara, Mart 2006
3. M.Öcal OĞUZ- Petek ERSOY, Türkiye’de 2004 Yılında Yaşayan Geleneksel Çocuk Oyunları, Gazi Üniversitesi THBMER Yayınları, Ankara, 2005.
4. Ruhi SEL, Okul Öncesi Çocuklarına Oyunlar-Rondlar, Ya-Pa Yayınları.
5. Mehmet VURAL, Ev ve Sınıf Etkinlikleri Antolojisi, Yakutiye Yayıncılık, Erzurum, 2002.
6. Öğr. Gör. Müşerref Gök , TC Selçuk Üniv. Eğt. Fak. İlköğretim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği, Çocukta Oyun Gelişimi Dersi Oyun Kitabı, Konya, 2000.
7. Aziz Sivaslıoğlu, Okul Öncesi Eğitiminde Üniteler-Özel Hafta ve Günler, Yapa Yayınları, Eylül 2000.

KAYNAK WEB SİTELERİ ve LİNKLER

http://www.thbmer.gazi.edu.tr/yayinlar/pdf/cocuk_oyunlar2.pdf

<http://www.rtukcocuk.org.tr/oyunlar.php>

http://tr.wikipedia.org/wiki/Geleneksel_oyunlar

<http://www.izlesene.com/video/geleneksel-oyunlar/1196909>

<http://video.mynet.com/ambiance197919/geleneksel-oyunlar/890362/>